

Waloryzacja usług ekosystemowych w zarządzaniu lasami

Emilia Wysocka-Fijorek, Piotr Golos

Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej 3, 05-090 Raszyn
{e.wysocka-fijorek, p.golos}@ibles.waw.pl

Koncepcja usług ekosystemowych jest coraz częściej wykorzystywana w kształtowaniu polityki środowiskowej UE. W ekosystemach leśnych zidentyfikowano ponad 100 różnorodnych usług. Podzielono je na trzy główne grupy usług - zaopatrujące, regulacyjne oraz kulturowe. Jednym z najważniejszych obecnie zadań jest ocena siły i charakteru powiązań między usługami lasu ustalając, które z nich pozostają wobec siebie w relacjach synergicznych (wspierają swój rozwój), a które mogą istnieć tylko w drodze kompromisu. Znaczenie usług ekosystemowych wyraża się przez ich potencjał (możliwą podaż), który powinien móc zaspokoić wielkość oraz strukturę popytu na nie. Popyt ten generuje gospodarka (usługi zaopatrujące, w tym np. produkcja drewna), środowisko (usługi regulacyjne, w tym ochronne oraz kompensujące, np. wiązanie węgla) oraz społeczeństwo (usługi kulturowe, w tym, np. las jako miejsce wypoczynku, rekreacji i sportu). Poszukiwanie optymalnych rozwiązań, w wymienionym zakresie na podstawie oceny potencjału, sprawia jednak określone trudności. Ich rozwiązaniem może być zastosowanie wspólnej miary, jaką jest ich wartość ekonomiczna. Mimo trudności w jej ustaleniu dla wielu usług, posiadających cechy dóbr publicznych, uzyskanie choćby częściowych wyników w tym zakresie pozwoliłoby na wskazanie rozwiązań optymalnych z punktu widzenia zrównoważonego leśnictwa wielofunkcyjnego. Te rozwiązania powinny być realizowane na trzech poziomach organizacyjnych: krajowym, regionalnym i lokalnym.

Koncepcja usług ekosystemowych lasów znalazła również swoje miejsce w przyjętej przez Komisję Europejską Nowej Strategii Leśnej UE do 2030 r. Należy zauważyć, że jest ona sztandarową inicjatywą Europejskiego Zielonego Ładu. Jej celem jest „określenie wizji i konkretnych działań mających na celu poprawę ilości i jakości lasów UE oraz wzmocnienie ich ochrony, odtwarzania i odporności”. Strategia stawia określone wymagania wobec lasów, w kontekście zmieniających się warunków środowiskowych spowodowanych zmianami klimatycznymi i zaspokajaniem potrzeb społeczno-gospodarczych. Jej celem jest przezwyciężenie wyzwań stojących przed lasami UE i uwolnienie potencjału lasów dla naszej przyszłości, z pełnym poszanowaniem zasady pomocniczości, najlepszych dostępnych dowodów naukowych i wymogów lepszego stanowienia prawa. Jest zakorzeniona w Europejskim Zielonym Ładzie i unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej 2030 i uznaje centralną i wielofunkcyjną rolę lasów. Przy czym jeśli przyjąć, że jest to dokument kierunkowy dla wszystkich państw UE to należy zauważyć, że zwraca się w nim uwagę na kilka istotnych elementów, z punktu widzenia realizacji różnorodnych funkcji (usług), dla których należy poszukiwać rozwiązań zwiększających synergie między nimi oraz promujących działania łagodzące kompromisy.

Niektóre cele i zobowiązania w Nowej Strategii Leśnej UE do 2030 r. są ściśle powiązane (często bezpośrednio cytaty lub odniesienia) z innymi instrumentami polityki UE, zwłaszcza Unijną Strategią Ochrony Różnorodności Biologicznej i dwiema dyrektywami w sprawie odnawialnych źródeł energii. Mimo, że Nowa Strategia Leśna UE do 2030 r. zwraca uwagę na obszar usług zaopatrujących, głównie na rolę i znaczenie gospodarcze i ekonomiczne surowca drzewnego, to można być pewnym, że zmiany wynikające z wdrażania polityk, strategii, dyrektyw czy rozporządzeń spowodują zmianę struktury przychodów oraz zatrudnienia w sektorze leśnym i leśno-drzewnym.

Stąd też konieczne są prace nad waloryzacją usług ekosystemowych. Powinny się one opierać m.in. o ocenę zapotrzebowania na usługi oraz ocenę potencjału do ich świadczenia na danym obszarze leśnym. Przyjęty sposób zarządzania lasami powinien uwzględniać potencjał do dostarczania przez las pożądaných przez społeczeństwo dóbr i usług. Zakres tych korzyści zawiera katalog usług świadczonych przez biotyczne i abiotyczne komponenty ekosystemu leśnego. Korzyści dla ludzi płynące z usług ekosystemowych podzielić można na trzy grupy wartości: wartości ekologiczne, wartości społeczno-kulturowe i wartości ekonomiczne, i to te trzy elementy powinny być podstawą podejmowania decyzji o sposobach i zasadach prowadzenia gospodarki leśnej na różnych poziomach organizacyjnych.